81.2 Хан-9
П28

А. С. Песикова

БУКВАРЬ

А а	Ӑ ӑ	Ӓ ӓ	Б б	В в	Г г
Д д	Е е	Ё ё	Ж ж	З з	И и
Й й	К к	Қ қ	Л л	Ӆ ӆ	М м
Н н	ң	О о	Ө ө	Ӧ ӧ	ӧ
П п	Р р	С с	Т т	У у	Ў ў
Ӱ ӱ	Ф ф	Х х	ҳ	Ц ц	Ч ч
Ҷ ҷ	Ш ш	Щ щ	ь	Ы ы	Ә ә
	ъ	Э э	Ю ю	Я я	

Департамент образования и молодежной политики
Ханты-Мансийского автономного округа – Югры
Обско-угорский институт прикладных
исследований и разработок

А. С. Песикова

БУКВАРЬ

хантыйского языка
(сургутский диалект)

Ханты-Мансийск
2010

УДК 811.511:373.3
ББК 81.2 Хат-9
П 28

ISBN 978-5-9611-0048-0

Издание выпущено при финансовой поддержке Департамента образования и молодежной политики Ханты-Мансийского автономного округа – Югры.

Рецензенты:
Немысова Е.А., кандидат педагогических наук
Лельхова Ф.Н., кандидат филологических наук

П 28

Песикова, А. С.
П 28 Букварь хантыйского языка (сургутский диалект) : учебник для уч-ся 1-го класса общеобразовательных учреждений. – Ханты-Мансийск : ИИЦ ЮГУ, 2010. – 109 с.

Настоящий букварь предназначен для обучения детей, владеющих сургутским диалектом хантыйского языка.

Для учреждений начального образования.

Для оформления данного букваря использованы фотографии из журнала «Югра» (2008–2009 гг.), а также снимки Сопочиной А.С., Рудь А. А., Баркалая А. и рисунки из букваря Терёшкина Н.И., Кулинича Е.Д., Венго М.В. (СПб, филиал издательства «Просвещение», 2002).

УДК 821.51
ББК 84(2Рос=Хат)

ISBN 978-5-9611-0048-0 – 12102 –

© Югорский государственный университет, 2010
© Обско-угорский институт прикладных исследований и разработок, 2010
© Песикова А. С., 2010
© Оформление ООО «Доминус», 2010

Nikon

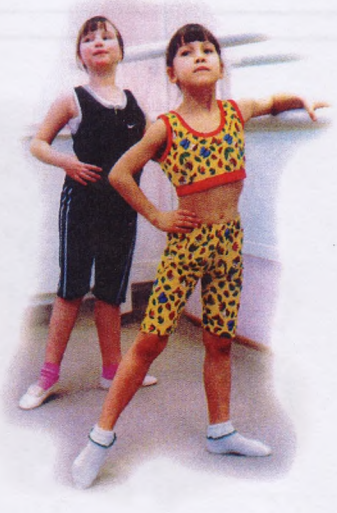

ШКОЛА №7

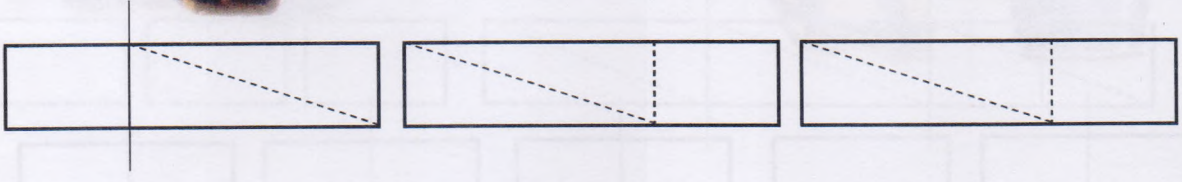

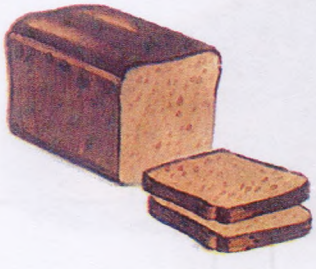

ЧАЙ
ЦЕЙЛОНСКИЙ

ип Баш
ф/х «Богдашка»
БОГДАШКА

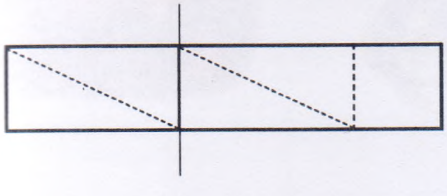

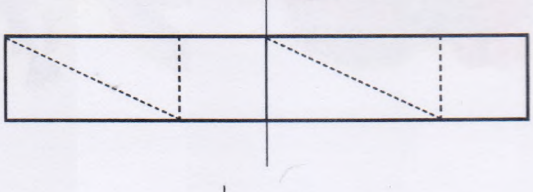

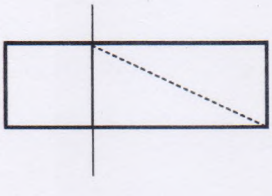

ШКОЛА №7

ЗАПОВЕДНИК
"ЮГАНСКИЙ"

Aa

. . . . .

a . . .

a

a

-12103-

Cc

c . . .

a . .

c	

c	

ac	ca

c		

c		

Ăă

c . . .

a ă . .

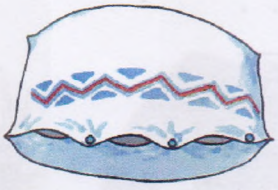

ac	ca
ăc	că

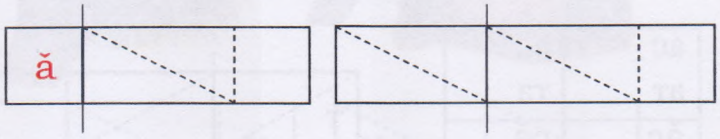

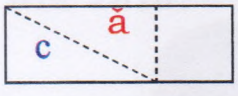

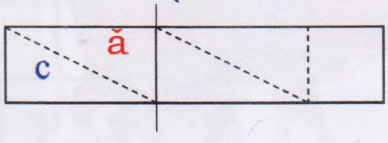

Tt

c т . .

a ă . .

ac aт	ca та
ăc ăт	că tă

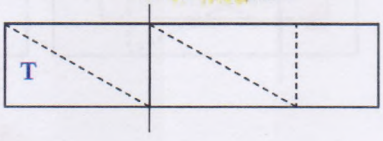

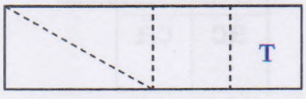

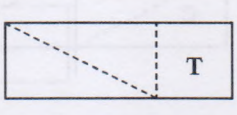

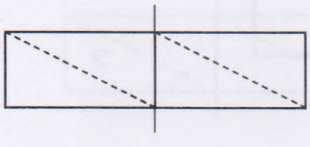

Мм

с т м .

а ă . . .

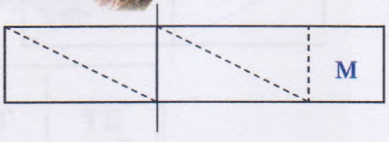

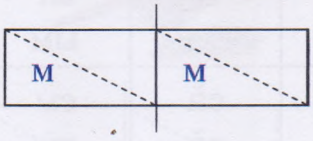

ас	са
ат	та
ам	ма
ăс	că
ăт	тă
ăм	мă

Ма _____ _____.

– Ма Тата!

Та !

Ыы

с т м .

а ă ы . .

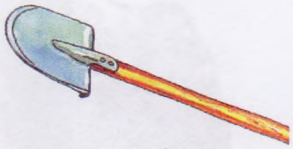

ас ат ам	са та ма	ыс ыт ым
ăс ăт ăм	că тă мă	сы ты мы

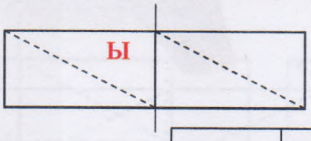

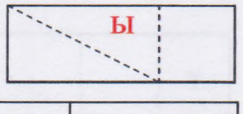

ат Ас	тыс сыс	Тата тас

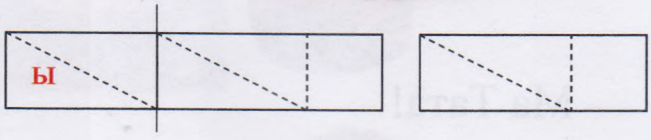

– Та, Тата, 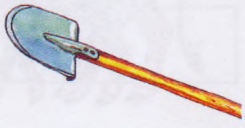 !

Рр

с т м р .

а ă . . . .

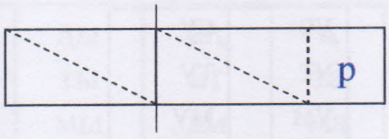

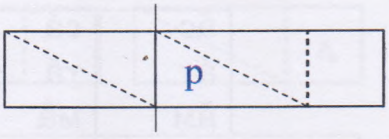

ас	са	ăс	сă
ат	та	ăт	тă
ам	ма	ăм	мă
ар	ра	ăр	рă

ым|са	ры|т	мы|р	ма
ым|та	ра|т	мă|р	та
Са|ра	Та|та	ар	сы|ра
Ма|ра	Ма|р|та	ат	са|ра

– Марта, рыта ымса!

Марта рыт сара ым. . .

Уу

с т м р .

а ӑ ы у .

у

ӑс	сӑ	ыс	сы	ус	су
ӑт	тӑ	ыт	ты	ут	ту
ӑм	мӑ	ым	мы	ум	му
ӑр	рӑ	ыр	ры	ур	ру

у|р а|р	су|р ту|р
су|т ту|с	у|т у|ра
у|м|та	у|м|са

– Сара, пут в.ра!

– Марта, умта!

Ӆӆ

с т м р ӆ

а ӑ ы у .

ыӆ	ӆы	аӆ	ӆ
ыт	ты	ат	та
ым	мы	ам	ма
ыр	ры	ар	ра
уӆ	ӆу	ӑӆ	ӆӑ
ут	ту	ӑт	тӑ
ум	му	ӑм	мӑ
ур	ру	ӑр	рӑ

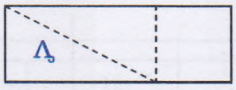

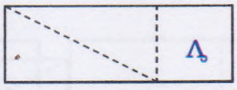

ӆу|ӆ	а|ӆ
ӆа|ӆ	ы|ӆ
ӆа|т	ым|са
са|т	ы|м|ӆа

– Март! Ымӆа!

– Мура, аӆ ымӆа.

Март, ым.ӆ.

Пп

с т м р ӆ п .

а ӑ ы у . . .

п

п

ып	пы	ап	па
ыӆ	ӆы	аӆ	ӆа
ым	мы	ам	ма
ыр	ры	ар	ра
уп	пу	ӑп	пӑ
уӆ	ӆу	ӑӆ	ӆӑ
ум	му	ӑм	мӑ
ур	ру	ӑр	рӑ

пу|т	ту|ӆ
ӆу|п	пу|ӆ
су|т	ӆы|т
са|п	пы|т

Март ӆуп туӆ. Тата пут туӆ.
– Тата, рыт сара ымӆа!

Нн

с т м р ӆ п н

а ӑ ы у . . .

ып	пы	ап	па
ыӆ	ӆы	аӆ	ӆа
ым	мы	ам	ма
ыр	ры	ар	ра
уп	пу	ӑп	пӑ
уӆ	ӆу	ӑӆ	ӆӑ
ун	ну	ӑн	нӑ
ур	ру	ӑр	рӑ

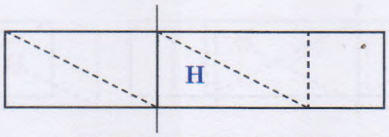

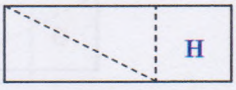

А|н|на	па|н	ты|н
Па|на	пу|н	пы|н

Анна пан туӆ. Мара пан пӑн.

– Анна, сӑ..на!

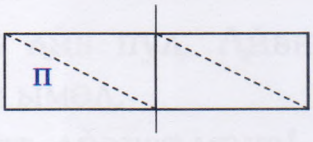

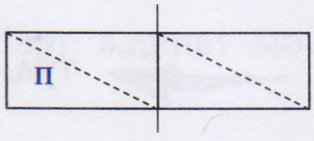

Әә

с т м р ԓ п н

а ă ы у ә . .

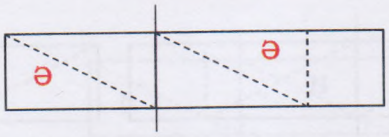

ып	пы	әп	пә
ыԓ	ԓы	әԓ	ԓә
ым	мы	әм	мә
ыр	ры	әр	рә
уп	пу	ăп	пă
уԓ	ԓу	ăԓ	ԓă
ун	ну	ăн	нă
ур	ру	ăр	рă

ә|н|тә|п	пә|р
ә|н|тә	сә|р
ә|нә|ԓ	мә|р
па|нә	мә|ԓ
пă|нә	сә|ԓ
пă|на	пә|ԓ

– Наум, мәна!

Наум туԓ.

– Пана, ԓ мәна. Пан пута пăна!
Пана пан пута пăнәԓ.

Вв

с т м р ӆ п н .

а ӑ ы у ә . .

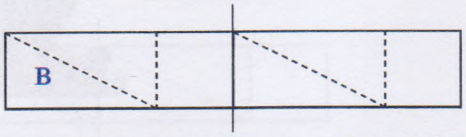

ыв	вы	әв	вә
ыӆ	ӆы	әӆ	ӆә
ым	мы	әм	мә
ыр	ры	әр	рә
ув	ву	ӑв	вӑ
уӆ	ӆу	ӑӆ	ӆӑ
ун	ну	ӑн	нӑ
ур	ру	ӑр	рӑ

ва|н	ву|т	пу|вә|ӆ
па|н	пу|т	вӑ|ӆә|ӆ
ву|тә	вә|с	увә|т
ту|ва	пә|с	у|рә|т
ту|в	тӑ|в	ӆӑ|вә|ӆ
ӆу|в	ӆӑ|в	ӆа|тә|ӆ
вә|ӆ	пә|ӆ	вӑнтәр

Наум ӆӑв пуӆ. Ӆӑвнат мән. Март в.ӆинат мәнәӆ. Наум ӆӑвнат ыӆә ымәӆ.

– Март, ӆӑвнат мәна!

Ҳ ҳ

с т м р Ԓ п н в ҳ

а ӑ ы у ә . .

т п

ҳ

ҳ

ыҳ	ҳы	әҳ	ҳә
ыв	вы	әв	вә
ыԒ	Ԓы	әԒ	Ԓә
ым	мы	әм	мә
уҳ	ҳу	ӑҳ	ҳӑ
ув	ву	ӑв	вӑ
уԒ	Ԓу	ӑԒ	Ԓӑ
ун	ну	ӑн	нӑ

пу|ҳә|Ԓ	му|ҳә|Ԓ
ты|ҳә|Ԓ	су|ҳә|Ԓ
Ԓы|ҳә|Ԓ	су|ҳә|м
сә|ҳ	ма|ҳ
мә|ҳ	вӑ|ҳ
Ԓә|ҳ	пӑ|ҳ

Тәт васәҳ тыҳәԒ. ТыҳәԒ сӑҳәԒ ыԒнә. Васәҳ тыҳәԒ әнәԒ.

Оо

с т м р ӆ п н в ӽ

а ӑ ы у ә о . .

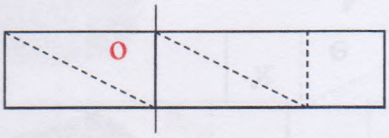

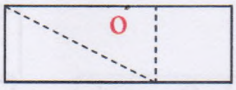

аӽ	ӽа	әӽ	ӽә
ав	ва	әв	вә
аӆ	ӆа	әӆ	ӆә
ам	ма	әм	мә
оӽ	ӽ-	ӑӽ	ӽӑ
ов	во	ӑв	вӑ
оӆ	ӆо	ӑӆ	ӆӑ
он	но	ӑн	нӑ

со|с	со|т
по|с	во|т
то|с	по|т
ӆо|р	со|тә|п
ӆо|н	со|рә|м
мо|ӆ	то|рә|ӽ

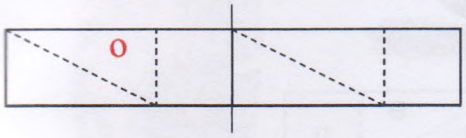

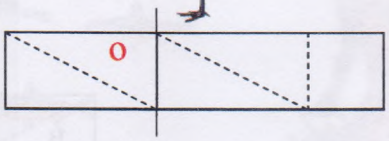

– Торәӽ әсӆа!

– Торәӽ, Оӽәны мәна! Морты мәӽнам ӆәӽӆа! Морты мәӽ

әнәӆ

а – ӑ – о.

О|ҳ̆ə|н	во|н	со|с	ва|сəх̆	о|ӆ	о|ӆə|м
а|ҳ̆ə|н	ва|н	сӑ|сə	вӑ|сə	ӑ|ӆə	а|ӆə|м

в	а	с	ə	х̆

ӆ̆	.	н	т

.	о	н	а	.

в	ӑ	р	ə	с

в	о	р	ə	п

Оҳəннə вӑӆӆət: сос, ворəп, вӑрəс, васəх̆.

Ää

с т м р ӆ п н в ӽ

а ă ы у ә о ä . . .

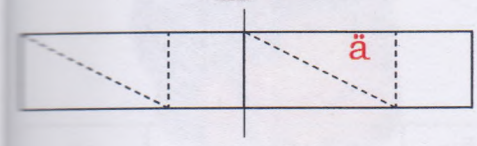

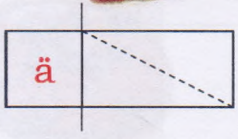

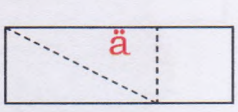

аӽ	ӽ-	äӽ	ӽ-
ав	ва	äв	вä
аӆ	ӆа	äӆ	ӆä
ам	ма	äм	мä
оӽ	ӽ-	ăӽ	ӽ-
ов	во	ăв	вă
оӆ	ӆо	ăӆ	ӆă
он	но	ăн	нă

ва|р	мă|вә|ӆ
вä|р	мä|вә|ӆ
ӆо|р	сă|вә|н
ӆä|р	сä|в
сә|м	пә|ӆ
сä|м	пä|ӆә|м
мо|с	у|пә|ӆ
мä|с	ä|пә|ӆ

Роман вät мäвтәӽ вäӆ. Äввaӽa тув.

– Та, Ävва, пут вәра!

Ävва пут умәт панә пут вäр.

а – ӑ – о – ӓ

Ӓвва ӓ|нә ӑ|м	нӓ|м намәт сӑ|вә|н	ва|р вӓ|р во|рә|п	сә|м сӓ|м во|н

Ӓвва сӑвән вӓрәӆ. Марта ноҳәр сӓм ӆӆ. Сӑвән канәка п
ноҳәра мосәӆ .

ӓ

ӑ

ӓ

о

Кк

с т м р ӆ п н в ӽ к

а ӑ ы у ә о ӓ . . . .

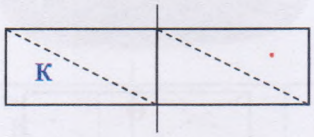

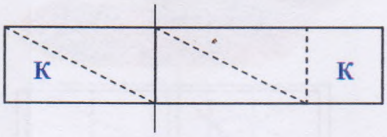

ак	ка	äк	кä
аӽ	ӽа	äӽ	ӽ-
ав	ва	äв	вä
аӆ	ӆа	äӆ	ӆä
ок	к-	ăк	ăк
оӽ	ӽ-	ăӽ	ӽă
ов	во	ăв	вă
оӆ	ӆо	ăӆ	ӆă

ка|нә|к	ка|р	кä||рә
кә|рә|м	Ма|ка|р	сä|к|кән|
кä|рә	ка|н|са	си|к|кә|н

Ната, Анна панә Макар канәкат мәнәт. Анна панә Ната канәк әкәтӽән. Макар кәрәм вопи.әӽ. Канәк әнтә тув.

Өө

с т м р ӆ п н в ӽ к

а ă ы у ә о ӓ ө

өӽ	ӽө	äӽ	ӽ-
өв	вө	äв	вä
өӆ	ӆө	äӆ	ӆä
өм	мө	äм	мä
оӽ	ӽ-	ăӽ	ӽă
ов	во	ăв	вă
оӆ	ӆо	ăӆ	ӆă
он	но	ăн	нă

нө|мә|н	ӆө|в	мө|ми
на|мә|н	пө|м	сө|ӽ

Мөми ӆөвнат ныкнам мән. Намән ӆөв пөма мән. Ӆөв пөмнә әнтә ныӆәӆ.

Ққ

с т м р ӆ п н в ӽ к қ

а ӑ ы у ә о ӓ ө .

қ

қ

өқ	қө	-қ	қ-
өӽ	ӽө	äӽ	ӽ-
өв	вө	äв	вä
өӆ	ӆө	äӆ	ӆä
оқ	қо	ăқ	қă
оӽ	ӽ-	ăӽ	ӽă
ов	во	ăв	вă
оӆ	ӆо	ăӆ	ӆă

қо|т	қо|ӆә|п
во|т	со|тә|п
қы|рә|ӽ	қу|ӆ
қы|ӆә|ӽ	вä|ӆ

Антон ӆора қоӆәп тув. Ат қуӆ, қуӆпәӆа мән. Антон ар қуӆ вäӆ. Қуӆ рытнат қота тув.

ка|нә|к қӑ|нә	ка|тә|ԛ қӑ|тә|ԛ	сӓ|к|кә|н сӓ|қ|қә|н	қы|н|т кә|ҳә|н

қ

қ

қ

к

к

Марта панә Анна пан сӑвәна әкәтләҳән. Роман ԛ.ҳәԛ ԛӓр вәԛ. Пан пан қынта пӑнәԛ.

Ӧӧ

с т м р ԓ п н в ӽ к қ

а ӑ ы у ә о ӓ ө ө̆

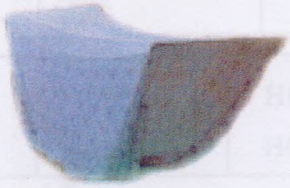

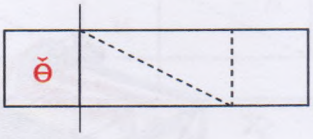

өӽ	ӽө	äӽ	ӽ-
өв	вө	äв	вä
өԓ	ԓө	äԓ	ԓä
өқ	қө	-қ	қ-
ӧ̆ӽ	ӽ-	ӑӽ	ӽӑ
ӧ̆в	вӧ̆	ӑв	вӑ
ӧ̆ԓ	ԓӧ̆	ӑԓ	ԓӑ
ӧ̆н	нӧ̆	ӑн	нӑ
ӧ̆қ	қӧ̆	ӑқ	қӑ

сө|ӽ	қө|ԓә|м
сӧ̆|ӽ	қӧ̆|ԓ|на|м
қө	қо|т|на|м
қӧ̆|ԓ	вӧ̆|н|т|на|м

Анна панә Марта тӧнтәӽ йон-т - ԓә - ӽән. Тӧнтәӽ вӑтәԓа мосәԓ. Йӧм ал питәԓ

о – ө – ӧ

-ҲӘН	ҚОТ	-ӘТ
	ВӦНТ	
	ҚӦҢ	

ҢӨ|В ҢӦ|В	МОҢ СӦҢ	ОҢ ӦҢ	ҚОН ҚӦН	ПӨ|М ПӦ|Н	ҚӨР ҚӦР

о | о | ӓ | ӧ

Қор ҢӑВ пөм ҢӑВӘҢ. Мөм. ҢӑВнам мәнәҢ. ҢылҲә мәнәҢ. Мөм. ҚӦ
қыйп.нә мәнәҢ.

Ии

с т м р ԓ п н в ӽ к қ

а ă ы у ә о ӓ ө ӗ и .

	и	и

	и	и

иӽ	ӽи	äӽ	ӽ-
ив	ви	äв	вä
иԓ	ԓи	äԓ	ԓä
иқ	қи	-қ	қ-
ӗӽ	ӽ-	ăӽ	ӽă
ӗв	вӗ	ăв	вă
ӗԓ	ԓӗ	ăԓ	ԓă
ӗн	нӗ	ăн	нă
ӗқ	қӗ	ăқ	қă

и|ми	И|н|на	
и|ки	Ри|м|мА	ит
ра|ки	Ä|ви	и|т|тә|н
рă|қи	қä|ви	

Иван киври вärәԓ. Ими пылинат йä.к ämәрԓ. Ира ăвәԓ кирәӽтәԓ. Йә.ки витра ăвәԓнат қота туԓи.

п		с	и	и	ә	.	ӽ	и	и

Ң

с т м р Ԓ п н в Ҳ к Ԛ ң

а ӑ ы у ә о ӓ ө ӧ и .

		ң		

		ң	

иҳ	ҳи	äҳ	ҳ-
иԓ	ԓи	äԓ	ԓä
иԛ	Ԛи	-Ԛ	Ԛ-
иң	ңи	äң	ң-
ӧҳ	ҳ-	ӑҳ	ҳӑ
ӧԓ	ԓӧ	ӑԓ	ԓӑ
ӧн	нӧ	ӑн	нӑ
ӧԛ	Ԛӧ	ӑԛ	Ԛӑ
ӧң	ң-	ӑң	ң-

а|ң|ки	но|ҳә|р
ԓа|ң|ки	пы|ҳә|р
Ԛӑ|ны	си|к|кә|ң
Ԛӑ|тә|ԓ	мӑ|Ԛ|Ԛә|ң

Тима панә Ира вӧнт урнам мәнҳән. Ира пыҳәрҳә мән.

Тима ԓапәтԓ. Өс Ира ԓаңки ноҳәр сӓмат пӑнәԓ.

	ң	

	ң	

Лл

с т м р ӆ п н в ҳ к қ ң л

а ӑ ы у ә о ӓ ө ө̆ и . . .

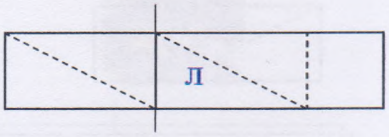

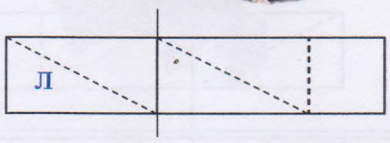

ил	ли	äл	лä
иӆ	ӆи	äӆ	ӆä
иқ	қи	-қ	қ-
иң	ңи	äң	ң-
ӑл	лӑ	ӑл	лӑ
ӑӆ	ӆӑ	ӑӆ	ӆӑ
ӑн	нӑ	ӑн	нӑ
ӑқ	қӑ	ӑқ	қӑ
ӑң	ң-	ӑң	ң-

пä|ң|к	па|пи
лä|ң|к	лä|пи
во|тә|ң	қӑ|л
ло|тә|ң	қө|лә|ң|қ

Тӑвин ма липәк мөққән әнәмтәм. Папи нӓмпи липәк ӆӑңин вӑнта қӑнт. Läңк нӓмпи липәк қотнә әнәм. Түӆҳин Läңк панә Папи әйқа йӑвәтҳән. Ӆи-на-тын-нә вӑқи вӑӆ.

Ӱӱ

с т м р ԓ п н в ҳ к қ ң л

а ӑ ы у ә о ӓ ө ө̆ и ӱ . .

ӱ

ӱ

ӱԓ -қ ӱң	лӱ қ- ң-	äл äԓ -қ äң	лä ԓä қ- ң-
ӧл ӧԓ ӧн ӧқ ӧң	лӧ ԓӧ нӧ қӧ ң-	ӑл ӑԓ ӑн ӑқ ӑң	лӑ ԓӑ нӑ қӑ ң-

сӱ|ҳә|с	ту|ҳә|р
тӱ|ԓә|ҳ	тӱ|ҳә|р
у|ԓ|та	кӱ|р
ӱ|ԓ|та	кӱ|т

Лӱк.

Лӱк туҳрәң мәхнә вӑлӘл. Сӱҳәснә кӓв әкәтԓ панә канә пан ԓиԓ. Тӱԓҳин нэви мәҳ өвтынә ԓыҳӘԓ туҳәр ԓиԓ.

Пәҳтә лӱк әнәԓ панә мӑққәң. Тӑвин сиккәң арәҳнә арҳӘԓ.

Ҷ ҷ

с т м р Ԓ п н в Ҳ к ҚҢ л ҷ

а ӑ ы у ә о ӓ ө ӧ и ӳ . . . .

ҷ

ҷ

ӳл	лӳ	äл	лä
ӳԓ	ԓӳ	äԓ	ԓä
ӳҷ	ҷӳ	äҷ	ҷä
ӳҢ	Ң-	äҢ	Ң-
ӧл	лӧ	ӑл	лӑ
ӧԓ	ԓӧ	ӑԓ	ԓӑ
ӧн	нӧ	ӑн	нӑ
ӧҷ	ҷӧ	ӑҷ	ҷӑ
ӧҢ	Ң-	ӑҢ	Ң-

о|ҷ	ӧ|ҷ
ҷо|ҷ	во|ҷ
а|н|ҷә|Ҳ	ҷӧ|п|ҷә|Ҳ
ва|н|ҷә|Ҳ	ҷө|п|Ԓә|Ҳ

Өнҷәҳ ылԓинә қӑҷңи қот омәсԓ. Тӧт қӑҷңит вӑԓԓәт. Қӑҷңит қӑтԓин ропитԓәԓәт, атнә ӑԓԓәт.

Анҷәҳ ылԓинә ванҷәҳ әнмәԓ. Оҷ ванҷәҳ ԓиԓ.

Йй

с т м р ԥ п н в ҳ к қ ң л ҷ й

а ă ы у ә о ӓ ө ӧ и ӱ . . . .

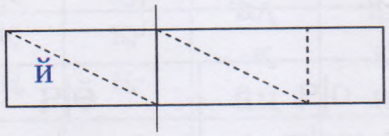

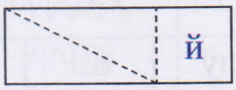

ӱл	лӱ	ӓл	лӓ
ӱԥ	ԥӱ	ӓԥ	ԥӓ
ӱҷ	ҷӱ	ӓҷ	ҷӓ
ӱй	йӱ	ӓй	йӓ
ӧл	лӧ	ӑл	лӑ
ӧԥ	ԥӧ	ӑԥ	ԥӑ
ӧн	нӧ	ӑн	нӑ
ӧҷ	ҷӧ	ӑҷ	ҷӑ
ӧй	йӧ	ӑй	йӑ

йӓ|в	ԥө|й
йӑ|вә|ԥ	ԥу|й
йӓ|ка|н	во|йә|ҳ
йӓ|тә|р|ң	ԥӓ|йә|ҳ

Күрәк төвԥәң войәҳ. Пой нӧва тыҳәԥвәр. Сорт, йӓв, сәйԥәй йәтәрңи тыҳәԥа туԥ. Мөқәт ԥапәтԥ. Тәт ԥӱв қӑймәԥ.

Ээ

с т м р ԓ п н в ҳ к қ ң л ч й

а ă ы у ә о ӓ ө ӧ и ӱ э . . . .

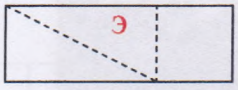

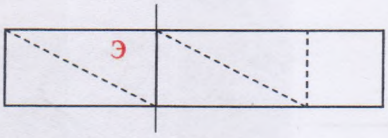

ӱл	лӱ	ӓл	лӓ
ӱԓ	ԓӱ	ӓԓ	ԓӓ
ӱч	чӱ	ӓч	чӓ
ӱй	йӱ	ӓй	йӓ
ӧл	лӧ	ӑл	лӑ
ӧԓ	ԓӧ	ӑԓ	ԓӑ
ӧн	нӧ	ӑн	нӑ
ӧч	чӧ	ӑч	чӑ
ӧй	йӧ	ӑй	йӑ

сэ|в	Э|м|ма
лэ|к	Э|ри|к
по|й|тэ|к	по|й|тэ|к
мо|й|тэ|к	мо|й|тэ|к

Тэми сэв панә пойтэк. Тэми Эрик панә Эмма. Эрик сэв нэвәртә тоҳинам ԓэйәԓ. Эмма пойтэк қөвәԓтә тоҳинам ԓэйәԓ.

Ӆ – л – ӌ – й – э

лэ|в Ӆэ|в	ли|пә|к ли|ма|с	Ӆо|йә|ӽта Ӆә|йә|ӽта	мӑ|ӌ мӓ|ӌ	ӧ|н|ӌә|ӽ ӌө|н|ӌә|ӽ

Ләвнә ӌамәӌ. Ӌамәӌ өвтынә ӌин. Ӌиннә йәй Ӆойӽәӆ. Йӑвән ләв ыӆнә лимас. Лимасы йәӈк мӑӌӽә мәнәӆ.

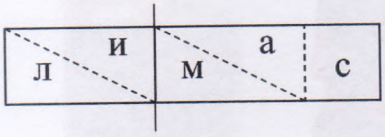

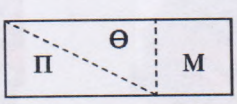

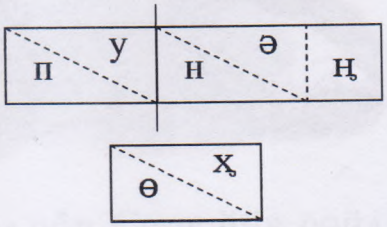

Ӧ

с т м р Ԓ п н в ҳ к қ ң л ҷ й

а ă ы у ә о ӓ ө ӗ и ў э ӧ . . .

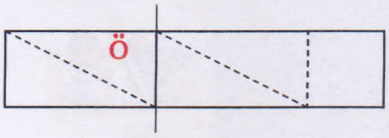

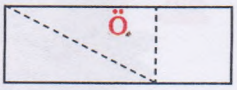

ўл	лў	ӓл	лӓ
ўԓ	ԓў	ӓԓ	ԓӓ
ўҷ	ҷў	ӓҷ	ҷӓ
ўй	йў	ӓй	йӓ
ӗл	лӗ	ӑл	лӑ
ӗԓ	ԓӗ	ӑԓ	ԓӑ
ӗн	нӗ	ӑн	нӑ
ӗҷ	ҷӗ	ӑҷ	ҷӑ
ӗй	йӗ	ӑй	йӑ

кӧ|т	кӧ|ҷә|ҳ
кӧ|Ԓ	кӧ|нә|ҳ
қӗ|Ԓ	қө|лә|ҳ
вӧ|в	кӧ|рә|ҳ|та
вӧ|ң	қӗ|рә|ҳ|та
во|н	қо|рә|ҳ|та

Артур көҷәҳ вәй. Тӗнтәҳи көрки вӓр. Көрки көт пәтәнә ӓсәԓтәҳ. Ыԓә рәҳәмтәтәҳ панә ԓә көстәҳ. Көрки өс нөқ вӓртәҳ. Пәсан өвтынә ӓсәԓтәҳ. Көрки пәрәҳԓәҳ, пәрәҳԓәҳ, ыԓә қӗпимтәҳ.

ӓ – ă — а – о – ө – ӗ – ӧ

во|н вӧ|ң вӗ|ң|ҟ	ҟӗ|ԓ ҟӧ|ԓ ҟо|ԓә|ҳ	лă|ҟ лӓ|ки лӓ|кә|м	са|ң|ки сă|ң|ҟи сӓ|ң|ки

Антон тракторнат йӑнтҳаԓ. Март ҟот вӓрәԓ. Ӓвва пӑҟиԓәԓ.

Ҟот ҟӑринә йӑнтәҳтә ӧтәт вӑԓԓәт. Мәта ӧтәт?

ҟ	о	т

к	ә	н	и	к	а

ч	в	ә	р

п	ă	ҟ	и

Мәта ӧт ӳрәҳ?

йӗ|пи йӗ|р йӗ|м	йо|ҳ йо|ҳә|р|т йӗ|ви|н	йӑ|в йӑ|вә|ԯ йӑ|вә|р	йӑ|ӷә йӑ|ӷә|н йӑ|ӈ|к

Йоҳ

Йӗмԯәҳ ԯатнә йоҳ йӑӈкнә-йӑвәннә вӑԯԯәт. Ӷӑтԯин сойәп йӑӈка пӑнԯәт. Тӗт ар йӑв, сорт, аҳәрнә ӷоԯәмтәԯәт. Тю ԯатнә йоҳа йәмат йӗр. Иттән йӑӷәнам мәнԯәт. Ԯәҳ йӑвәты йӑнтәл вӑрԯәт.

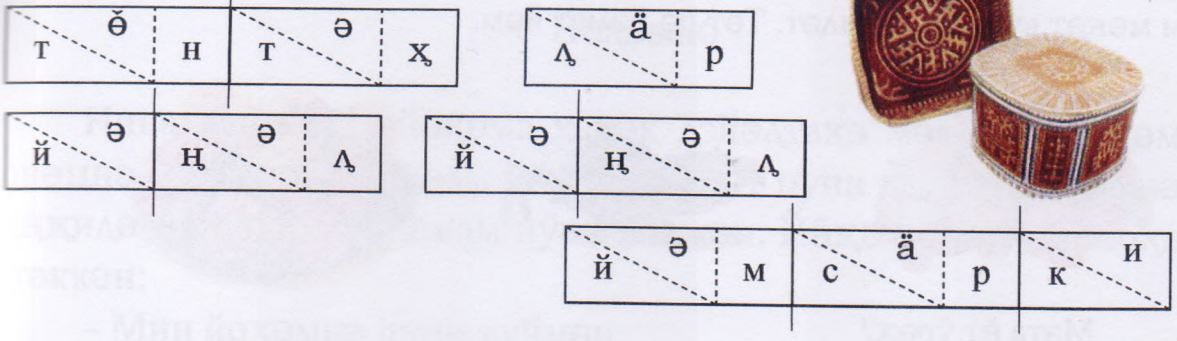

Мәта ӗт ӳрәҳ?

Яя

йӑ – йӑ – я

я

я

Я|на Ма|я Та|я	я|с|ли|нә я|с|ли|я йӑ|ҷә	йӑ|н|тә|ҳ|та йӑ|вә|т|та йӑ|ң|қ|та|ҳә	я|с|тә|та я|с|тә|ҳә|н я|сә|ң

Ясли илҫы

Аңкиҳән-атиҳән ро-пит-ҷәҷ-ҳән. Рая, Якәп панә Тая яслиҳа әнтә йӑң-қи-ҷәт. Яслинә я ар мөқ. Тӗт мөқәт әйқа йӑнтәхҷәт, арәхҷәт, ӑҷҷәт. Тэм мөқәт вуттән ӑнәмҷәт. Тәт пә йәмат йәм.

Мәта ӗт ӳрәҳ?

Ёё

йо– йө – ё

ё

ё

ё|м йө|м	йо|ҳ йо|ҳә|м	ё|р йө|р	йо|ҳә|т|та йө|вә|т|та

Йоҳәмнә

Нина панә Мая йоҳәма канәк ԁэйәԁтаҳә мәнҳән. Йоҳәм ҳонәңнә ём әнмәԁ. Йоҳәма йөвәтҳән, төт пупи ԁәвнат ём күтнә йәңқиԁәԁ. Әвиҳән йәқәнам нүрәҳтәккән. Йәқә йөвәтҳән, йоҳа истәккән:

– Мин йоҳәмнә пупи вуймән.

Мүват әвиҳән иԁә нүрәҳтәккән?

Ее

я ё е

е

е

е|к йə|к|кə|н	е|ӈ йə|ӈə|ԓ	ке|р кə|р

ке|ви ке|си	ӌе|вə|р ке|вə|р|т	ме|ра ме|ми

Кемəн еӽԓи. Йăқəн Вера кер ӳԓ, мäс йəӈк кевəрттаӽə й
Кеси панə ӌевəр екəнтəккəн, сыӽԓəӽтəккəн. Йăқəн пӳмə
йəӽ. Вера войəккəԓ ԓипəт. Ԓивмин пырнə кеси панə ӌевəр ə
ăԓинтӽəн.

Мӳв пəкəт войəккəн Вера тăяԓ?

Юю

йў ю

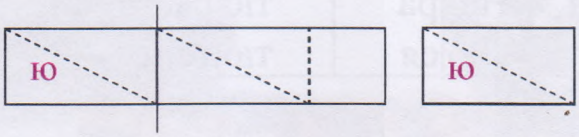

йў|т ю|ԓ|та	ю|м|пә|ң ю|с|тэ|м	йў|кА|н ю|қ|ҟә|н

йў|р|та ю|с|та	йў|ва Ю|ва|н	йў|ң|кә|ԓ ю|ҳә|т

Юван панә Яна юҳ омәтта пы-ҳәр-тәк-кән. Юван атиԓ йўкан юҳ пев аныйәҳ. Яна пев сәм юԓтәҳ панә пәԓҳәԓтәҳ. Ԓин юҳ сәми ар ай юҳ ә-нәм-тәк-кән. Юрий Ермаков йөрәң ҟонә Яна юсты.

Тэм ими мўвәԓи вәрәԓ?

не – нё – ню – ня
ле – лё – лю - ля
те – тё – тю – тя

не|вә|р не|в|ре|м	Ле|на Ле|я	те|ӆ те|нә	нё|рә|м тё|ри
Лё|ня А|лё|на	Ню|ра Лю|ся	тю|ра|ӄ тю|те|ӈ	ня|мә|к ня|рә|ӽ

Невремәт нёрәма мәнәт. Йӗвинтәӽ. Нюра, Люся пан Алёна тёринат йәӈк тувәт. Лёня сорәм юӽ аныйәӽ. Өс Эрик тӳвә ӳӆӈийәӽ. Теӆ найәӈкә йәӽәт.

Лёня ӄынт ӄырәӽи нярәӽ ӄуӆ кемә тыӆ панә ная тärттәх Алёна сӗв пул ӆärәмтәӽ, тärтәм ӄуӆ лыпәта пӑн тәӽ. Нюра нямә няни йӑӄән суӽари вär. Ит пәсана пӑнтәӽ. Люся саӽар пан кӑртопка йоӽ ӆитӗта пӑн. Эрик анӽәт кемә тыӆ.

Мӳв арит неврем нёрәмнә вӗӆ?

ь

ньӑ ньӓ ньо ньӗ ньə ньы нь

тьӑ тьӓ тьо тьӗ тьə тьы ть

ӆьӑ ӆь- ӆьо ӆьӗ ӆьə ӆь- ӆь—

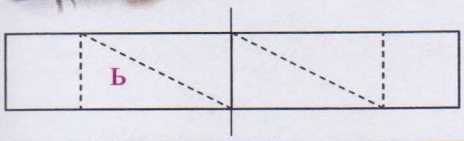

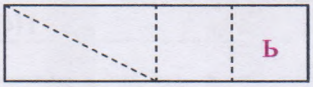

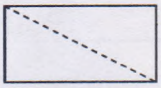

тьə|ки	ньо|ӆ	ньӑ|ӽ|та	ньӑ|м|рə|ӽ
ньə|ӈи	ньӗ|ӆ	ньə|ӽ|та	ӆьӗ|пə|к
ӆьə|ки	тьо|м	ньӗ|в|та	тьӗ|ва|л

Кемəн тьорəқ еҳӆи. Ньəӈи саҳəн – өпи саҳəн йӑқəн ӄытьҳəн. Ньəӈи пəкəт ньымəл-ӄымəл войəҳ əқəтӆ, йӑқ войҳəт уратəӆ. Тютькӳрек мөқəт, кӳткəрəт, ӆаӈкит, мəҳ ӆӓрəт əйнам ванҳə вəӆӆаӆ. Өс пəнь, сӑвəн, анəҳ – войəҳ ләксəмтətə - əйнам йӑқəн. Ӆӳв көтəӆнə нянь пул, пӗӆьть пул, ньӑви-ӄулӭ вӗй сыр зичӌə вӗӆəӆ.

Картинкаҳәт соҳит ясәң вәра.

пӧ|нь|ть	пә|нь	ӆя|ӆь
тӧ|нь|ть	ня|нь	ва|ть
пӧ|ӆь|ть|	по|ть	ке|нь

тьо|рә|с	ньӧ|ҳ	ньә|ӆә	тьӓ|лә|ҳ
тьӧ|ра|с	ньӧ|вә|с	ньы|ӆә|ҳ	ньӑ|ть|тя
ньо|рә|ҳ	ньо|мә|с	ньы|ӆ|со|т	ӆьо|ть|тя

Өпи нямәк пӑқит тӑяӆ. Ӆӳв ти пӑқит васкийәмин тӑйӆә Каҷәң тысӆипты ӆӳвнә пӑқит нөқ ӆьӧвитәӆат, нөқ пӧсӆа Қӧтәң турәӆ мӑҷат юнттәҳ. Кень (липәк) сӓмҳәӆ йәӆәп кәҳәна вӓтьтьәҳ. Ньоҳәӆ такса ампәли пунәӆ кӯнҷмин тӑйӆәтәҳ. Тимин ӓвмәң ньӑҳтә қӧрас йӑнтәҳтә өтәт вӑӆӆәт.

Картинкаҳәт соҳит ясәң вәра.

Ш ш

ша	аш
ше	еш
ши	иш
шу	уш

Саша	Наташа	әшкола	Алёна
Паша	Антоша	шарик	Алёша
Маша	Миша	Шапша	Шура

Картинкаҳән соҳит ясәң вәра.

Ма нämам Саша. Ма әшколаҳа йäң-ҡи-ԓә-ԓәм. Өс Маша ньәңем йäҡән ҡытьәԓ. Ԓӳв ма йӗтам вәраҳтә.ԓ. Теле.он ҡӗвит Паша еема ястәԓ.:

– Әшколаҳа ма әнтә вәԓойәм.

Еем Шапшанә вäԓәԓ. Ԓӳв ньәңема ястәԓ:

– Ҷымәԓ әнма!

1. Ҡӗяҳи әшколаҳа әнтә вәԓи?
2. Мӳват Паша тенә ястәҳ?

Ж ж

ш ж . . .

жа	аж
же	еж
жи	иж
жу	уж

Женя	Жаров	әшкола	Анжела
Жора	журнал	шарик	Рыжиков
Жанна	вожатый	Шапша	Пыжиков

ЗИМНИЕ КРУЖЕВА

ПОДКОВА НА СЧАСТЬЕ

МОИ СОСЕДИ

Жора Жаров журнала письма ҡăнҫ. Тю письма журнала вăри. Ит Жанна Рыжикова, Лёня Лежнёв панә Алёша Пыжиков журнал ҫәйәлҫәт. Жора ҡăнҫәм вăрәт нөҡ ҫөҫтыл.

Йәм ясҫәт Жора Жаров журналя ҡăнҫ.

1. Жора ясәҫ ҡөт ҡăнҫи?
2. Ҡөяҳинә йисҫәл ҫөҫты?

Д д

ш ж д . .

да	ад
де	ед
ди	ид
ду	уд

Лида	орден	карандаш	Данил
Люда	медаль	доктор	Дарья
Даша	юстып	лекәр	Леонид

Юстып

Лида аӈки Дарья Ле-о-ни-дов-на Ван-ды-мо-ва медалят юсты. Ӆӳв ар неврем тӑяӆ . Тит Даша, Данил, Люда, Маша, Алёша, Миша панә Лида. Ӆәҳ атин А-лек-сандр Ван-ды-мов ӄуӆ кәнӌӌә ӄөҳә ропитӆәӆ. Ӆӳв вӑӆмаӆ нөпәтнә ар ӄуӆ ӄо-ӆәм-тә-ҳәӆ. Тю ӆатнә ӆӳв орденат юстәхӆи.

Ти семья вуттән вӑӆәӆ. Тӧт ар ӄот-ӆӑпас тӑйӆәт.

1. Мӳв арит неврем Лида аӈки тӑяӆ?
2. Мӳват Лида ати орденат юсты?

З з

ш ж д з .

за	аз
зе	ез
зи	из
зу	уз

Лиза	За.ар	Зоя	Зина
Люся	саҳар	сӑялӑ	Азаров
Дуся	суҳари	зеркало.	Зябликов

Ӑөҳәс ӑвиҳән

Зоя аӈкилӈнә сиккәӈ йӑрнасат юнты. Ӑӳватылӑа Лиза, ӑөҳәс ныӈәлӑ, йӗвәт. Зоя йӑрнас ӑӗмәт панә зеркалаҳа мән. За.ар, Зоя мӑни, панә Лиза ӑэйәлӑҳән: төӈӄә йәм. Зоя панә За.ар аӈки тиминт сиккәӈ йӑрнас вӑр!

Зоя ястәлӑ:

– Лиза, ма аӈкем нӳӈат әтьә тиминт йӑрнасат йонтәлӑ.

1. Ӄӗяҳи Лизаҳа йӗвәт?
2. Лиза ӄӗяҳинә йӑрнасат юнты?

Б б

ш ж д з б . .

ба	аб
бы	ыб
би	иб
бу	уб

Боря	Люба	Любовь	Бибиков
Борисов	букварь	барабан	Басов
Зубарев	буква	Бобров	Боков

Букварь

Боря панә Люба ньомәс йоққән. Ӆин әйӄа әшколаҳа мәнҳән. Төт ӆин букварь ө-нәӆ-тәк-кән. Букварьнә букваҳәт ӄәнҷминәт. Ит Боря панә Люба йәмҳә ӆө-ӊәт-ӆә-ҳән. Иҷәк ком-пью-тер-нә ӄән-ҷан-тәӆ-ҳән.

Боря панә Люба нәмсәӊ ньомәс йоққән. Әшколанә йәмҳә ө-нәӆ-тәӆ-ҳән.

1. Боря панә Люба мӳв тоҳинә өнәӆтәӆҳән?
2. Мәта вәра ӆин өнәӆҳән?
3. Нӳӊ өс ӄөт өнәӆтәӆо?

Г г

ш ж д з б . .

га	аг
ге	ег
ги	иг
гу	уг

Агния	Гоша	Гайдар	Углов
Галя	Герасим	Гена	Шагалов
Угрюмов	Гриша	Бугров	газета

Библиотеканә

Гена, Глаша панә Даша библиотекаҳа мәнәт. Тӧт кәника вәйәт панә ԛӧңәттаҳә ымԛәт. Галя панә Гоша әтьә библиотекаҳа ԛӑңқән.

– Мария Ге-ра-си-мов-на, минат йәм кәникаҳат мәя.

– Галя, нӱң Аркадий Гайдар қӑнчәм кәника вәя. Өс нӱң, Гоша, Агния Барто кәника ԛӧңта.

Мӱвәԛи библиотеканә вӑрԛи?

Агния Барто кәника ԛӧңтытәҳ!

Ф ф

ш ж д з б ф .

фа	аф
фе	еф
фи	иф
фу	уф

Афоня	фабрика	Ефим	Епифанов
ферма	флажок	Фая	флаг
форма	телефон	Федя	финн

Россия флаг

Мең қон мәҳув Россия нäм тäял. Лӳв флагәл қөләм йäчпаң: нэви, äтәр, вәртә. Ит неврем фложокәт әтьә йäчпаңәт.

Россия Йимәң қäтләтнә ти флагәт фабрикаҳәта, заводәта, мыр қотәт өвтыя ыҳәтлат.Рутьәт, қäтаньәт, йäрҳанәт, сәранәт, тункусәт, украинцаҳәт … . Ари- чымли сот ӳрәккә пәкәт мыр вäлəл.

Мәң Округувнә әтьә ар пәкәт мыр вäлəл. Қäтя ястыла, қӧяҳит тәт вäллəт.

Ч ч

ш ж д з б ф ч . . .

ча	ач
че	еч
чи	ич
чу	уч

час	почта	чай	пӗ̆ҷӑң
мячик	числа	ҷиныс	ҷивӑп
кочан	Качалов	поҷӑң	ҷин

Ма тетем

Ма тетем сарпинӑ почта ҫота суҫ. Тӗт телефон ҫӗвит атемнат ньӑвӑм. Тӗл соҳит лопкаҳа мӑн. Лопканӑ кочан капуста ӆут, мӗкмӗкӑӆа мячик вӑй. Йӑкӑ йӗвӑт, ястӑл:

– Ма ҷиныс ӗнтнӑ вӑӆтаҳӑ ӗнтӆӑм. Тӑм тӗм тысӑл ҫутмӑт числанӑ мант вутӑ тувитӑҳ.

1. Лопканӑ тети мӳвӑӆи вӑр?
2. Мӳват лопкаҳа тети ӑнтӑ ҫӑнӑл?

Ц ц

ш ж д з б ф ч ц . .

ца	ац
це	ец
ци	иц
цу	уц

теплица	цифра	у-чи-тель-ни-ца
столица	пицца	ученица
цирк	Цукор	цемент

Москва воҷɛ

Москва тит мəң məхув өх воҷ. Рутьətнə столицаҳə тăйлӏи. Ти воҷа мəң йоҳлӏув йăңқилӏət. Төт лӏəх йикət, ирҳət. Өс Москва лӏөққə йăңқилӏət.

Москванə Красный пло.адь, ар қөмət воҷ қөр, ар сиккəң өвəр қот.

Цветной бульварь воҷ қөрнə цирк вăлӏəлӏ. Тю циркнə ҷеврət, тигрət, шыл войҳət, ампət, кешкаҳət екəнтəлӏət. Ти войҳət сиҳəра - ҷөнҷəҳа əнтə йӳрлӏат. Лӏəх мосəлӏтəмин – ньăлҷилӏəмин тăйлӏат.

Москванə мəң йоҳлӏув мӳвəлӏи вуйət?

Щ щ

ш ж д з б ф ч ц щ .

ща	ащ
ще	ещ
щи	ищ
щу	ущ

щётка	борщ	Щитиков
щит	пөрәщ	Щукин
щи	овощ	ща́вель

Казакәт

Йыснә мәң мәҳува казакәт йөвтәт. Ләҳ ләҳри, щит панә көҷҳи төйәт. Печкан, пушка әтьә йөта тувәт. Тит ӳрәккә вотләҳ ләитөт тувәт. Овощит: репа, лук, морковь, щавель, тыква мәң мәҳува тувәт. Тю ләтнә картошка Россиянә әнтэм вөл. Ти овощ Америкаҳи тьыт пырнә туви.

1. Йәләп көләт тэм ясәңнә ар.ялила.
2. Тит мӳвәләит?

Х х

ш ж д з б ф ч ц щ х

ха	ах
хе	ех
хи	их
ху	ух

хор	хоккей	Хоров
ӆор	ӆӧкӆӕ	Захар
ӆӧр	ӆө	Вяхирев

Ханты – Мансийск ӆӑнтәхӆ йоҳнә Ём воҷхӆә тӑйлӆи. Тӧт Искусства әшкола вӓри. Ти әшколанә невремәт хорнә арәхӆтаҳӆә ӧ-нәлӆ-тә-ҳәлӆ-лӆәт. Өс ху-дож-ник-кә невремәт лӆи-тя-тә-лӆат. Лӆәҳ тӧт ри-со-вай-лӆә-лӆәт, кар-тин-ка-лӆалӆ выс-тав-ка-ҳа тулӆәт.

Петя Хоров панә Саша Вяхирев хок-ке-ист-ҳә йәтаҳӆә йә-ҳи-лӆәк-кән. Төппә Искусства әшколанә хоккей әнтэм.

1. Йәлӆәп көлӆәт тэм ясәӈнә ар.ялӆилӆа.
2. Петя панә Саша мӱват Искусства әшколаҳа әнтә питҳӆән?

Ъ

ш ж д з б ф ч ц щ х

иръең	ԓапәтъең	ньӑвәмта
аръяԓта	объявление	тьыңԓта
вӑтъең	съезд	ԓьоԓьтя

Ԓӑнтәх йоҳ съезд

Ём воҷи объявление йӧвәт: Ханты – Мансийскнә ԓӑнтәх йоҳ съезд вӑрԓәт. Тӧхҙә иръең район соҳит ԓӑнтәх, воҳәԓ (маньси), йӑрҳан, сәран делегатәт әкәмԓәт. Округув Думаҳи Ас-самб-ле-я депутатәт йӧвәтԓәт. Тӧт йоҳ вӑԓтә вӑрәт – уҷәт кәрмаԓәԓат.

Съезд пырнә йоҳ тюр-сэм-ԓә-ԓәт. Площадя мәнԓәт, арәхԓәт, йӑнтәхԓәт, ньӑвәмԓәт, екԓәт.

1. Йәԓәп көԓәт тэм ясәңнә аръяԓила.
2. Ассамблея тит мӱвәԓи?

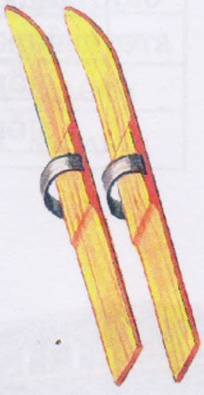

Сургут қăнтăҳ йоҳ вăлтə мăҳ

Пинңнə, Тĕрəм Йăвəннə, Оҳəннə, Лимəңнə қăнтăҳ йоҳ вăлləт. Тĕт йыс унəлта йоҳ кул кəнчləт, войăҳ кəнчləт. Рутьəт йĕвтəт, нефтяникəт йĕвтəт. Ит трактористəт, шофёрəт, столярəт, котэксəтə йоҳ панə кĕлləҳ – вуллəҳ профессия тăйтə йоҳ йĕвтəт.

Ит Сургутский районнə кĕлəм воч вăл: Сургут, Лянтор, Когалым. Панə иръең руть пуҳəл: Сытомино, Горный, Лямина, Ниж-не-сор-тым-ский, Русскинская, Тундрино, Высокий Мыс, Белый Яр, Сайгатино. Йыснə ləҳ қăнтăҳ пуҳəлҳə вĕлəт. Ит тĕт йəмат чымəл қăнтăк кө кыть. Қăнтăҳ пуҳəлҳə кытьəм Угут, Кинямино, Тайлаково, Таурово, Каюково панə Тром – Аган.

1. Сургутский районнə мӳк кĕрас юҳ-пəм ăнмəл?
2. Тəт мӳк кĕрас войăҳ-кул вăлəл?

нӑрәм	ван	ӆуй	пой	тур	ӄон
нӑрәӆ	вон	ӆөй	пӧй	тӳвәт	ӄӧн
нӑр	вӧң	ӆӳй	сөҳ	тувәр	ӄор
нӧр	вӧңӄ	ӆәй	сӧҳ	тӳвәр	ӄӧр

1. Картинкаҳәт соҳит ясәң вәра.
2. Мәта ӧт мӳв вӑр пәтан мосәӆ?
3. Ӧт нӑмәт нөӄ ӄӑнҷилӑ.

ныр	нямәк	тьом	тиминт	ӆяӆь	ӆьӑӊӄис
ньыр	ньӑҳ	тьӑӊӄ	тьыӄли	ӆьӓпәк	ӆьӧвитәта
нир	ньӧҳ	тьыӊӄи	тяк	ӆьӧпәӄ	ӆьәки
ньәр	ньәҳәӆ	тьәлипта	тьӑӄал	ӆьӓв	ӆьоӆьтя

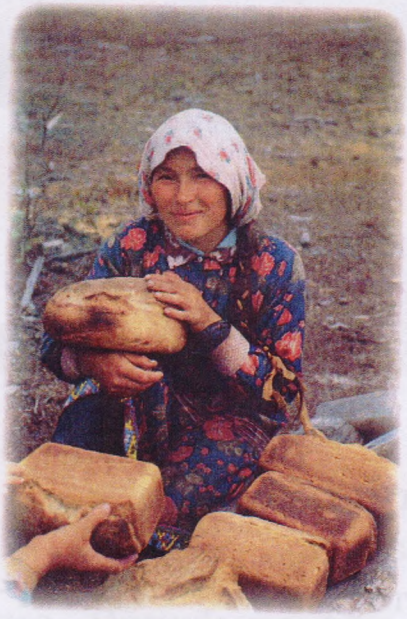

1. Картинкаҳәт соҳит ясәӊ вәра.
2. Мәта ӧт мӱв вӓр пәтан мосәӆ?
3. Ӧт нӓмәт нөӄ ӄӑнҷилӓ

Қӗлӈнэ тенэ

– Мостэ еем, эңэлӈ еем!
Пыхӑртэта тэхӑ йӳва!
Ӑнта қӗты йэхӂ ма велӈэм?
Уӈтэлӈ ӑнта қӗты йэхӂ?

– Ай мӑньэлэм, тэхӈнам лӈэйлӈа!
Өхӑлӈнэӈа ухӑлӈ йӑвэр.
Велӈит вэлӈэ ӌакэнтэлӈа!
Тенэ өс я алӈ йӑӈқилӈа!

А. Песикова

Букварь ӆӗӊӕттӕ пӑлӕк

Пӕтя вӑӆа, Андрей Каюков!

Ма нӳӊат ӕнтӕ вуйиӆӕм.

Ма нӑмам Никита. Пӗҫнӑмам Айпин. Ма Варӕӊ йӑвӕн пуҳӕӆнӕ ӗнӕӆтӕҳӕӆӆӕм.

Нӳӊ нӑма ма интернетнӕ ӗйӕҳтӕм. Мӕттӕ, нӳӊ ҫӑнтӕҳ соҳит ҫӑнҫантӕӆӕн. Ма нӳӊаты ӕтьӕ ҫӑнтӕҳ соҳит письма ҫӑнҫӆӕм. Ҫӑнтӕҳ няӆӕм ҫӑв ма йӕҳӕ вуӆӕм. Ҫӑнтӕҳ соҳит ҫӑнҫантӕӆӕм, ӗӊӕтӆӕм.

Мантӕм письма ҫӑнҫа.

Йӕм уӆӕм!

Нӳӊ йӕӆӕп ӆӕҳӕс ҫуе Никита.

Даша ястәҳ:

– Анжела, та, ӆэйӆа. Тэм кәниканә букварь ӷӗрас букваҳәт омәсӆәт. Тит мӳв урнә тенә?

– Даша, каҷәң кәника тэм оӆ өнәӆтәм буква соҳит ӷӑнҷминәт. Ма тәт Айпин кәника тӑйӆәм. Әйӷа ӷӑтя ӆэйәӆӆэмән. Та, букварь ӷӗрас букваҳәт тәттыт.

– Ҷӑйә. Тэми ө буква, өс тәт с буква. Ӷӑтя, ма тэм көӆәт ӆӗңәтӆәӆам. Е. Ай-пин. Пөм сӑ-вә-ли. Петя, букваҳәт әйнам көӆҳә йәӆәт!

– Тенә я ти.Та, Даша, тэм моньть ӆӗңтэ!

А. Песикова

Мӳв вӓр пәтан?

Петя панә Вася диктант ӷӑнҷҳән. Вася каҷәң көӆ Петя тетрадя ӆэйэӆмин ӷӑнҷ. Петя ныпек пула ӷӑнҷ: «Вася, ма тетрадема аӆ ӆэйӆа!» Петя ти көӆәт пә әтьә ӷӑнҷ. Учительница Петяҳа «5» умәт, өс Васяҳа «2» умәт.

Мӳв вӓр пәтан?

Вася вәӆэ ошибка әнтә вӓр.

Н.И.Терёшкин

Победа йимәң ҡәтәл ясәң

Ма тетьтетем, Колыванов Фёдор Павлович, 1941 оҙнә ҙяҙьәксәтаҳә туви. Тю ҙатнә әнәл ҙяҙь вӗл. Ҙӳв Ленинградский фронтнә ҙяҙьәксәҳ. Тӗт пә фашистаҳәтнә пайҙәҳ туви. Ичәк 1942 оҙнә сӑма питәм пӑҳәл, ма йәҳәм, әнтә вуй. Өс ма йәҳәм, Геннадий Фёдорович, тетьтем тӗмпи тетьтетемнә әнәмты.

Ма ҙяҙьәксәм тетикем нӑмат пӑнойәм. Ит ма Ҙимәңнә вӑлҙәм. Семья-уҷ тӑйҙәм.

Ф.Колыванов

Вәртә мак

Айнэ ӆек қонәӈнә вәртә мак өйәхҭәҳ. Ӆӱв маки иньтьәксәӆ:

– Нӱӈ мӱват тәт әнәмӆән?

Мак ястәӆ:

– Ӆяӆь ӆатнә тәт ар қө фашистаҳәтнә вәӆат. Ма тютат тәт әнәмӆәм.

Айнэ нөмәқсәтаҳә йәҳ: «Ма тетикем әтьә тәт ӆяӆьәксәҳ».

Е.Кулинич

Мәӈаты ӆяӆь әнтә мосәӆ

– Невремәт, ӆяӆьҳә йӑнтәхӆув, - Костя ястәӆ.

– Әнта, ма ӆяӆьҳә йӑнтәхҭә киҷәм әнтэм.

– Мӱват?

– Ма тетикем ӆяӆьнә вөӆ. Ӆӱв йәмат ар ясәӈ ӆяӆь илҭы ястәҳ. Ӆяӆь – атәм вәр. Мәӈаты ӆяӆь әнтә мосәӆ.

Ястытәҳ, мӱват мәӈаты ӆяӆь әнтә мосәӆ.

Мәң округев

Мәң округевнә ар йәԓәп воԓ вәри: Нижневартовск, Сургут, Лангепас, Нефтеюганск.

Округев йӑҷә воԓ – Ём воԓ, Ханты – Мансийск. Тӗт Правительство панә Дума вӑԓ. Ти воҷи мәң вӑԓтә пәкәт законәт йӗвәтԓәт.

Е.Кулинич соҳит

Сургут

Оԓҡас Сургут воԓ омсәм тоҳинә йәԓәп әнәԓ воԓ әнмәԓ. Ти воԓнә ҷотәт ӗврәт панә нэвит. Тӗт нефтяникәт вӑԓԓәт.

Сургут мӑҳәԓты нефть вәԓәт. Сургут воԓнә әнәԓ электростанция. Ит Сургут сарнам әнмәԓ.

Тюмень воҷи Сургут воҷа вӑҳ панә кӑв лэккән вәриҳән.

А.Песикова

Қăнтəҳ йоҳ йăвнəт

Сургутский район ар йăвнəт тăяӆ. Морты мəҳ пäӆəкнə Ай панə Əнəӆ Йăвəнҳəн. Йиӆ пäӆəкнə Ӆимəң, Пиң, Тӗрəм йăвəн, Оҳəн. Ти йăвнəт ӆөққə қăнтəҳ йоҳ вăӆӆəт. Ӆəҳ вели тăйӆəт, қуӆ кəнчӆəт, войəк кəнчӆəт. Өс Аснə, Ай Аснə, Поӆəқнə қăнтəҳ йоҳ əнтəм. Ти йăвнəтнə нефтяникəт вăӆӆəт.

А.Песикова

Қăнтəҳ йоҳ мəҳ

Қăнтəҳ йоҳ ар йəңкəт-мəҳəтнə вăӆӆəт. Ӆəҳ вăӆтыӆ йăвнəт: Вăҳ, Вать йăвəн, Йăвəн, Ньəмьян, Ӆэв, Щаня, Пӗӆəң, Касəм, Натəң, Мосəм, Ӆимəң, Пиң, Тӗрəм йăвəн, Оҳəн. Əймəта йоҳ Кäккəң Əнтəпнə вăӆӆəт, па йоҳ нёрəмнə вăӆӆəт.

А.Песикова

Кунтә тәхәнә йәхилдәл?

Алдәт мулэмәңәт.
Қатлдәт йөмәңәт.
Юх лыптәт питлдәт.
Кунтә тәхәнә йәхилдәл?

Н.И.Терёшкин

Йаңк потәл.
Лоньть питәл.
Ехлэң вотәт вотлдәт.
Велэң авлдәт йаңқилдәт.
Кунтә тәхәнә йәхилдәл?

Н.И.Терёшкин

Қăтԓәт пӳмәңкә йәԓәт.
Ԓоньть ԓӗԓаԓ.
Ԓөнтәт йӗвтәт.
Юҳ лыптәт ӑнәмԓәт.
Қунтә тәҳәнә йәҳиԓәԓ?

Н.И.Терёшкин

Ӑтрәң қăтԓәт.
Невремәт пӑвәԓԓәт.
Йоҳ канәк воньтьԓәт.
Қунтә тәҳәнә йәҳиԓәԓ?

Н.И.Терёшкин

Туҳрәң юҳ

1. Тит мәта юққән?
2. Мӳвәлӣ өнчәхи вәрлӣ?
3. Мӳвәлӣ қөлӣ вәрлӣ?
4. Мӳвәлӣ лыхәлӣ вәрлӣ?

Лыптәң юҳ

1. Тит мәта юхәт?
2. Мӳвәлӣ пәтяри вәлӣ?
3. Мӳвәлӣ сӳҳмәты вәрлӣ?

Туҳрәң юҳ певәт

Тэми мәта юҳ певәт?

Өнчәҳ ўрәккә мәта юҳнә тиминт пев әнмәл?

Лыптәт

Мәта юҳәт лыпәт тăйләт?

Воньттьә өтәт

1. Тэми мәта воньттьә өтәт?
2. Мӳв тоҳинә ти воньттьә өтәт әнәмԓәт?
3. Мәта воньттьә өтәт қӑнтәҳ йоҳ виҷә әкәтԓәт?

1. Тэм қӧмләт нӓмԓаԓ қӧԓнә?
2. Мәта қӧмәла сарпинә воньттьә өт пӓнԓи?
3. Воньттьә өт мӳват понкаҳа ҷевәԓи?

Қайәм велӆи

Велӆи йәмат мостә войәхӭ.

Велӆинат йоҳ йаӊқилӆәт. Велӆи ньәви йоҳнә ӆилӆи. Велӆи сөҳи йоҳ ӆөмәттә сөв йонтӆәт: моләпси. пунәӊ ньыр, пос, мил. Велӆи тӳӆәҳ кичә пөмат әнтә вәрӆи. Ӆӳв ӆоньть ылпии ӆант нөкӭ қынәӆ панә ӆилӆ.

Ай велӆәли

Ай велӆәлэм,
Ай муӄәлэм,
Тэм қәтәӆнә сәма питән.
Торәхӆәтә кӳрәлэнат
Аӊке йөта тӳрхӭәӆтәӆән.

А.Песикова

Йӑрҳан мулькит илты.

– Мулькемо! Мӳв тоҳинә пӗҷ кӳр ӓт, тӗт пә лӳв сӓма пит.
– Лӳвә тьӑка оңәт.
– Вели оңәт вәлә качәң олӓпты кӗпимтәл?
– Тенә я тенә!
– Па олнә тө тю әй тю тоҳинә ӓнмәл.
– Тит я чопәңка!

– Мулькемо! Нэви вели сӗв әйнам вәсәң.
– Кӗсәт саңки өвтынә.
– Лӳв тьӑка оңәтлӓҳ – пунлӓҳ вели сӗв вичә вәсәң.
– Тит килитнә сӗв ӗнт лили.
– Әйпаҳә йӑчаҳә ястэ!
– Тиминт сӗв мувты лэйәлли, ӑлӓмәта сӓм илпинә кӗсәт.
– Найнат-мулэмнат тӑйтә йӑкь вели сӗв тиминт әнтэм.
– Тенә я ти!

Ю.Вэлла

– Мулькемо! Йăвăн тĕйнă атыл ларăх нĕвты.
– Йăвăн мӳвă тĕ тю măхĕн?
– Măхĕн я ти.
– Ларăх тĕ тю нĕвты?
– Лĕккă йăх.
– Лӳв ăнта вели катăлтă нюр.
– Чопăнка ти!

– Мулькемо! Ăй сăм пăлкăл мăх вăсăт лĕнăтл, па сăм пăлкăл кĕсăт саңкинă лĕнăтл.
– Ăвăл оль.
– Ăвăл синк саңкинам лăйăл.
– Ĕс оль пыр олăн мăх вăсăтнă рăхăл.
– Йăчали ти ястэ!

Ю.Вэлла

Тăви

Қăтлăт әйпа пӳмат ăтлăт,
Қӗвилта лăҳ ҫăнккă йăлăт.
Вăстă пӗмăт нӗҫнам ăтлăт,
Сăма йăмҳă мустăлăт.
Ас қӗр, йăнқ қӗр лирты питăл,
Морты войăҳ тăхă латăл…
Нӗрăм арҳăл, войăҳ арҳăл –
Қӗвилта тит лӗӈӷă йăл.

Р.Слепенкова соҳит

Сӳҳмăт

Вӗнтăтнă кӳҫ, нӗрăмнă кӳҫ
Сӳҳмăт ими қӗрă тăял.
Ăлăмăта нэви сăқнат,
Ăлăмăта вăстă сăвнат
Юҳăт кӳтнă льольăл.
Өптăл вотнă răҳислăли,
Кӳтпал вотнă монилăли –
Сӳҳмăт тӗ тю нӗҫ лăрпимтăл.

Р.Слепенкова соҳит

Ҫотэксәтә йоҳ

Аӈки, аӈки, ал нӳӈ пыта!
Сӑкӆам әйнам ҫулӆитат.
Ӆөвәс ҫөнат вӑрәм ҫота
Ар сӑӈкӣ я мусмәҳтәҳ.
Ҫотэксәмам, сӑӈкӣ кӳта
Әнтә әйпа йӑӈкиӆәм.
Йәӈки сӑӈкӣ сӗва пӑчӗәӆ,
Көта-кӳра ӆысәкинтӆ.
Ропитӆәтә йәм ҫө вәӆэ
Йоҳнә вәӆэ киӆтәӆи!

Б.Заходер соҳит

Ӆитӗт вӑртә нэ

Аӈкем-атем ропитӆәӆҳән,
Йӑҫән атыӆ төппә ма.
Путәт-анҳәт мантэм ястәт:
– Ӆитӗт вӑрта ӆәйҳәма!
Йәӈкат йӑӈка, тӳвәт ӳӆа,
Путәт ҫулӆат мӑӆила.
Овощ виньтя, сӑӆӆә пӑна,
Путнә ӆәҳат кивәрта.
Ӆитӗт вӑртә мӳвә ӆаҳәрт,
Рӑҳәм йоҳӆа ӆиптыӆа!

Б.Заходер соҳит

Л.Н.Толстой

Лев Николаевич Толстой тит нынек қăнҫҫə қөхə вĕлĕ. Лӳв ар кəника қăнҫ. Мөқəт тэм нĕпəт мĕҫə лӳв «Азбука» лĕңəтлəт.

Таня панə пăқи

Таня буквахəт əйнам вулĕ. Лӳв кəника панə пăқи вəй. Книга пăқия мəйтəх панə ястəх:

– Буквахəт ĕнəлта! Тэми А. Тэми Б. Мустəмин ĕнəлтэ!

Нəң қĕлнə буквахəт ĕнəлтəтəх?

К.Д.Ушинский

Константин Дмитриевич Ушинский невремəт кичə кат лĕңəттə кəникахəн қăнҫ. Тит «Родное слово» панə «Детский мир».

Лăвəли

Петя панə Миша лăвəли тăйлəхəн. Əйлатнə нюлə питхəн:

– Тэми ма лăвəлэм, мантэм мəе.

– Əнтə, нӳң мантэм мəе, ма лăвəлэм.

Аңкин йăқə йĕвəт, лăвəлин нөқ вəйтəх.

Мӳват аңкинə лăвəли нөқ вəйи?

Каникулят

Невремят вутнам мәнтаҳә йәҳәт.

Галина Ивановна ятәҳ:

– Ӆӧӊин вӧнт ӧнтнә виҳта әнтә мустәӆ.Тӧҳӆәӊ войҳәт тыҳәӆнә омәсӆәт. Вӧнт войҳәт ай мөӄәт тӑйӆәт. Ӄӑчӌи ӄотәт көста әнтә мустәӆ.

Е.Кулинич

Сарнам нӱӊнам ястэ.

Яста, ӄӧӆнә тӱӆҳин йӑӄә нӱӊ йӧвәтӆән?

Ясңәт, предложенияхҙәт, көлҙәт

1. Ястытәхҙ, ҡөяхҙи картинканә. Мӳвәлди ләхҙ вәрләт?

2. Вәрәм йисңин тетрадя ҡәнчиләп. Ястытәхҙ, мӳв арит предложения вәртәхҙ. Мӳв арит көл качәң предложениянә?

3. Тэм ясәң тетрадя ҡәнчиләп.

Невремәт тӳлхҙин йәкҙә йөвтәт. Төт ләхҙ ньыньтьәт. Алик панә Зоя ҡәтәхҙләккән. Валя лумпнат йәңкиләхҙ. Өс Толя ай әвләли вәр.

4. Тэм ясәң ләңтытәхҙ.

Ма вуттән вәлләм. Төт йохҙам юк ҡотнә вәлләт. Вели тәйләт. Атем мантэм аръяләм велиләм әтьә төттыт.

Тэм тәвин әй велэм мөкҙ төй. Ти муҡәли әйнам пәхтә. Вәнч йәчәл төппә нэви пул тәял. Сӳвәс атәтнә төппә ләӳв вәнч йәчәл тьөлал. Тю вәр пәтан мәңнә Фонариккә нәмты.

Ләңтытәхҙ, мӳв арит тәт предложения.
Мӳв арит көл качәң предложениянә?
Мӳв урнә нәң предложенияхҙәт әньләңкә вултәхҙ?

5. Йăқăн нəң мӳвəӆи вăрӆəтəҳ?
Қĕӆнə нəң йоҳа пыҳăртəӆтəҳ?

Вăрəм предложенияҳăт нĕқ қăнҫиӆəн.
Мӳв арит предложения вăртəҳ?

6. Тэм көӆəт нĕқ қăнҫиӆəн.

Вăнтəр, ньĕҳəс, лӳк, сəйӆăй, меми, вĕқи.

Мӳв арит сӳй, мӳв арит буква каҫăӊ көӆ тăяӆ?
Ти көӆəтнат предложения вəритəҳ.

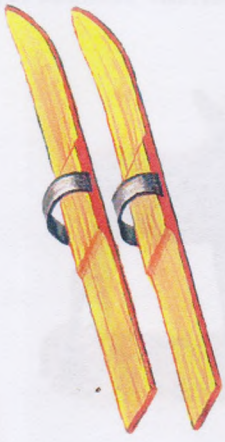

7. Тэм предложения тетрадя қăнҫиӆӕн.

Женя еем нымӕӆнат вара мӕн.
Өс Боря мăнем лупнат ӆăпаса суҫ.

Ти предложениянӕ мӳв арит кӧӆ?
Каҫӕӊ кӧӆ мӳв арит сӳй тăяӆ?

8. Тэм предложения тетрадя қăнҫиӆӕн.

Валя ньӕӊема пăқи туӆ.

Ястытӕҳ, мӕта буква сӳй ӕнтӕ тăяӆ?
Ти буква мӳв вӑр пӕтан тӕҳӕ умты?

9. Тэм **неврем** кӧӆнӕ мӳв арит сӳй?
Мӳв арит буква тăяӆ?
Тэм кӧӆнӕ сӳйӕт панӕ буквахӕт ӕй қӧрасӕпӕт?
Мӕта сӳйӕт па қӧрас буква тăйӆӕт?

10. Тэм көԯәты ясәң вәритәҳ.

Пупи, вөкԯи, күрәң войәҳ, сөчәԯ, чевәр, ӑԯаԯ, ԯөвәԯ, соҳәԯ.

Ястытәҳ, мәта буквaҳәт согласный сүйәт, мәта буквaҳәт гласный сүйәт.

Мәта гласный сүйәт ԯөвәт, ванәт, йәмат ванәт?

Ти көԯәт схема вәритәҳ.

11. Мәта ԯөв гласный вуԯтәҳ, нөԯ ԯӑнчиԯән.

Ван гласныйәт әйнам нөԯ ԯӑнчиԯән.

Атыԯнам йәмат ван гласныйәт нөԯ ԯӑнчиԯән.

12. Таԯәҳ тоҳия буква умтытәҳ.

Аля нь.ԯила п.ԯи ԯут. П.ԯи й.рнас тӑяԯ. Ԯӳв ньӑвәмтә ԯөл вуԯ.

Сӑсә панә нямәк согласный тәт вӑԯ?

13. Картинка соҳит ясәң вәритәҳ. Качҷәң неврем нӑмат пӑнытәҳ.

Ясәңи йӑчҷә көлҷәт схемаҳа вәритәҳ.

14. Качҷәң көлҷа көлҷ схема вәритәҳ панә тетрадя қӑнчҷитәҳ.

Аңки йимәң қӑтәлҷ.

Қӗв, ван, йәмат ван гласныйәт ӗйәҳтытәҳ панә тетрадя қӑнчҷитәҳ.

15. Тэм аңкем көлҷнә гласныйәт панә согласныйәт ӗйәҳтытәҳ.

Тетрадя тенә қăнҫиԓән:

Гласныйәт – тит …
Согласныйәт – тит …

16. Тэм көԓәтнә қӗв, ван, йәмат ван гласныйәт ӧйәҳтытәҳ.
Ястытәҳ, мӳват нәң тенә нӧмәқсәԓтәҳ.

Ӓви, пăҳ, өпи, мăни, мойԓәԓта, вӓрта, йонтта, сăқ, йӓрнас, сӳк.

Ти көԓәт схема тетрадя вәритәҳ.

17. Тэм ясәң ԓӗңтытәҳ.

Жора Вандымов, Женя Молданов панә Боря Лозямов библиотекаҳа мәнәт. Тӗт Женя панә Боря «Мурзилка» журнал вәйҳән. Өс Жора Жюль Верн қăнҫәм книга вәй. Ԓәҳ библиотеканә қăтәԓ мӓрә ԓӗңәтмин умсәт.

Пăҳ нӓмәт нӧқ қăнҫитәҳ.
Ти нӓмәт сӳйәң сӳйәт тăйԓәт?
Өс сӳйԓәҳ сӳй?

18.Тэм көԓәт нәң ҟӧԓнә китҳә вуԓтәҳ?

саңки – сӓңҟи – сӓңҟки	сорт – сӧрт
вар – вәр – вӓр	ҟор – ҟөр – ҟӧр
ԓапәт– ԓӓпәт – ӓпәԓ	ҟос – ҟөс - ҟӧс

Тенә гласный сӱйәт ҟӓнҷитәҳ:
Ҟӧв сӱйәт: … .
Ван сӱйәт: … .
Йәмат ван сӱйәт: … .

19. Ястытәҳ, мӱв урнә ти көԓәт китҳә вуԓат.

ноҳәр – ньӧвәр	тарәм –тьӑрем	ԓаԓ - ԓяԓь
нэвәр – невәр	торәҳ –тьӧрәҳ	ԓӧтта –ԓьотьтя
ныр – ньыр	тюҟи – тьӱкнәң	ԓиԓтәта –ԓиԓьтьәта

20. Ястытәҳ, мӱв урнә ти көԓәт китҳә вуԓат.

пут – пун	сәм – сәҳ	пөм – пӧн
пун – пан	сәҳ – ԓәҳ	пӧн – пӧй
пан – пай	ԓәҳ – ԓәй	пӧй – ԓөй

Ҟӧв, ван, йәмат ван гласный сӱйәт ӧйәҳтытәҳ.

21. Тэм кӧԯәты ясәң вәритәҳ.

Лиза, Шарик, Людмила Даниловна, Мурзик, Паша, Вася. Алёна, Алексей Юрьевич.

Ю, я, ё, е гласныйәт мӱвәԯи тәт вӓрԯәт?

22. Қөс ӱрәккә әймәт упражнениянә вӓрәм йисӈин нӧқ қӑнчиԯән. Ти йисӈитнә қӧв, ван, йәмат ван гласныйәт ӧйәхтытәҳ.

Сӑсә панә нямәк согласный ти кӧԯәт тӑйԯәт?

23. Картинкаҳәт соҳит ясәң вәритәҳ. Каԯәң ики нӓмат пӑнытәҳ панә тетрадя қӑнчитәҳ.

Мәта ӧт икия әнтә мосәԯ?

24. Тэм ясәң ӷөңтытәҳ.

Ай Коля Ваня еи тӑяӆ. Ваня ньәӆмәт класснә өнәӆтәҳӷәӆ. Ӆӳв төт Витя нӓмпи ӆөвәс ӷө тӑяӆ. Өс Витя өпи институтнә өнәӆтәҳӷәӆ.

Нямәк панә сӑсә согласный өйәҳтытәҳ панә әй пилӇә нөк ӷӑнӌитәҳ. Мәта согласныйәт пилӇә ӷӑнӌӆән?

25. Ӷөс ӳрәккә ньәӆмәт упражнениянә көӆәтнә мәта сӑсә согласный вӑӆәӆ?

Өс нямәк согласный?
Мӳват каӌәң көӆ әнәӆ буквахи ӷӑнӌмин?

26. Ястытәҳ панә ӷӑнӌитәҳ.

Ма нӓмам … .
Ма пөӌнӓмам … .

27. Тэм нӓмәт ӷөңтыӆән.

Аня, Оля, Витя, Гриша, Дима, Саша, Даша, Зоя, Захар.

Мәта буквахӷәт сӳйәң сӳйәт постәӆәт?
Өс мәта буквахӷәт сӳйӆәҳ сӳйәт постәӆәт?

28. Тэм иньтьәксәтә предложенияҳәта көԓ киряҳтытәҳ.

1. Нӳң мәта класснә ӧнәԓтәҳәԓԓән?
2. Нӳң мӳв арит олҳә йәхән?

Киряҳтәм предложенияҳәт нӧқ қӑнҷиԓән.

29. Лот нӑмәт ӧйәҳтытәҳ панә нӧқ қӑнҷитәҳ.

Қӑнтәҳ йоҳ мәҳ

Қӑнтәҳ йоҳ ар йәңкәт-мәҳәтнә вӑԓԓәт. Ԓәҳ вӑԓтыԓ йӑвнәт: Вӑҳ, Вать йӑвән, Йӑвән, Ньәмьян, Ԓэв, Щаня, Пӧԓәң, Касәм, Натәң, Мосәм, Ԓимәң, Пиң, Тӧрәм йӑвән, Оҳән. Әймәта йоҳ Кӑккәң Әнтәпнә вӑԓԓәт, па йоҳ нёрәмнә вӑԓԓәт.

Қӧв, ван, йәмат ван гласный сӳйәт тӑйтә буквахәт ӧйәҳтытәҳ.
Нямәк панә сӑсә согласныйәт ӧйәҳтытәҳ.
Мӳват ти көԓәт әнәԓ буквахи қӑнҷминәт?

30. Лот нӑмӑт ӗйӗҳтытӑҳ панӑ нӗҫ ҫӑнҫитӑҳ.

Волга – руть йӑвӑн

Волга йӑвӑн рутьӑтнӑ ӑӑҳ йӑвӑнҳӑ ӑӗңӑтӑи. Ти йӑвӑн ҫӗв панӑ ҫӗмӑт. Тӗт ар руть пуҳӑӑ-воҫ омӑсӑ. Тит Саратов, Ярославль, Волгоград, Астрахань, Казань.

Ҫӑтаньӑтнӑ Волга Итиль йӑвӑнҳӑ тӑйӑи.

Нямӑк панӑ сӑсӑ согласныйӑт ӗйӗҳтытӑҳ.

Сӳйӑң панӑ сӳйӑӑҳ согласныйӑт нӗҫ ҫӑнҫиӑӑн.

31. Вӑӑтын ури, ӑор, йӑвӑн, йоҳӑм, пуҳӑӑ нӑмӑт нӗҫ ҫӑнҫиӑӑн.
Ҫӗв, ван, йӑмат ван гласный сӳйӑт тӑйтӑ буквахӑт ӗйӗҳтытӑҳ.
Нямӑк панӑ сӑсӑ согласныйӑт ӗйӗҳтытӑҳ.

32. Тӑм кӧӑӑты ясӑң вӑритӑҳ.

Ньӑҳӑӑ вели, ҫӑйӑм, ӑӗңин, ҫос, лыпӑт, ӑиӑӑт.

Каҫӑң кӧӑ мӳв арит кӧӑ ҫӗп тӑяӑ?
Мӑта сӳйи каҫӑң кӧӑ ҫӗп уӑӎтӑӑи?

33. Тэм көԓәтнә тӑврәм көԓ ҷөп ӧйәҳтытәҳ.

Тӑви, пөм, кӑйӈи, тӧвԓәӈ войҳәт, васәҳ, ҷӧтәӈ.

Каҷәӈ көԓ ҷөпнә мӳв арит сӳй?
Мӳв арит согласный, мӳв арит гласный тӑйԓәт?

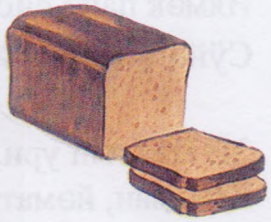

34. Тэм көԓәт көԓ ҷөпҳә кирәҳтытәҳ.

Сӑвән, пәнь, көҷәҳ.
Нянь, саҳар, кӑнтпет, пирек.

Сӑсә панә нямәк согласный ӧйәҳтытәҳ.
Тӑврәм көԓ ҷөп тит мӳвәԓи?

35. Тэм ясәӈ ԓӧӈтытәҳ панә ӑньԓәӈ көԓәт көԓ ҷөпҳә кирәҳтытәҳ.

Мин ньәӈемнат ҷӑтәхԓәмән. Ма ҷӑтпәм панә пәӈрәкинтәм. Ньәӈем тӧӈкә ньӑҳ.

Мәта буква сӳй әнтә тӑяԓ?
Ԓӳв мӳват тәҳә ҷӑнҷи?

36. Тэм кӧԓәт мӳват тенә қӑнҷминәт?

Қӧв – ван, нять – сор, ньоҳәԓ – ӧвәр, тьәҳәр – қӑҳԓи, ырап – латьәк нӑмсәп.

Ырап кӧԓ мӳват ӑньԓәңкә вӓри? Ԓӳв мӳвәԓиԓ па қӧрасәп?

37. Рӑҳәм йоҳ пәктәт илты ԓӧңтытәҳ.

өпи – еи	аңки – ати
ньәңи – мӑни	аңкаңки – тетяңки
уԓьть – ԓьӓв	өп – ӧнтәп

Ти кӧԓәтнә тӑврәм панә пӓләк кӧԓ ҷөпәт ӧйәҳтытәҳ.
Тӑврәм панә пӓләк кӧԓ ҷөпәт қӧԓнә нәңнә китҳи вуԓат?

38. Тӑврәм панә пӓләк кӧԓ ҷөпәт аръяԓиԓән.

пӑнта – ӑнта	ԓат – ат
ԓарәҳ – арәҳ	пай – ай
ванҷәҳ – анҷәҳ	вар – ар

Ти кӧԓәта кӧԓ схема вәритәҳ.

39. Тэм ясәң ӆёңтытәҳ.

Невремәт вänәплӆәтаҳӛ мәнәт. Мәнтыӆнә ньӑвәмӆәт.

– Ма вӑӆтә мәҳам төңӄә сиккәң, - Лиза ястәӆ. – Тӗт ӗвәр юҳәт äнәмӆәт.

– Әнта, ма сäма питәм мәҳам сиккәң! – Боря виҳәӆ.

– Тит мӳват нюӆа питтән? – Лидия Васильевнанә вäрӆиҳән. – Качӑң йәңк-мәҳ әйнам йәм, әйнам сиккәң.

Мӳват качӑң предложения тиминт посат пäнминәт?

40. Тэм ястәтә предложенияҳәтнат ясәң вәритәҳ. Ти йисӈин нӗӄ ӄäнчӑитәҳ.

Вася ирәҳ. Тыыт пырнә репетиция вäрув. Школанә мәң йимәң ӄäтәӆ вäрув. Женя, Тая, Петя панә Люся йикәт. Школанә йәм концерт вäрәнтув. Сарпинә классув ӆьитятув.

Тӑврәм панә пäләк кӧӆ ӵөпәт ӗйәҳтытәҳ.
Сӑсә панә нямәк согласный ӗйәҳтытәҳ.
Мәта буква сӳй әнтә тӑяӆ?

41. Ньәлә еңмәт упражнениянә киряхтәм предложенияхәт нёкң қәнчылән.

Сәсә панә нямәк согласный ёйәхтытәх.
Қёв, ван, йәмат ван гласныйәт ёйәхтытәх.
Пәләк көл чөпәт ёйәхтытәх.

42.Ястәтә предложенияхәт вихтә предложенияхә киряхтытәх.

Ма йәкәнам мәнлям.
Вәлтә мәхам лаңкләм.

Вихтә предложения пыр мәта посат пәнли?

43. Ястытәх, мўв латнә предложения пырнә тиминт посәт: ., ?, ! пәнлат?

44. Қәнтәх алфавит ястытәх.
Мәта буквахәт сўй әнтә тәйлат?

45. Алфавит соҳит қёв гласныйәт ястытәх.
Ван гласный буквахәт мәта пос тәйлат?
Өс йәмат ван гласный буквахәт мәта пос тәйлат?

46. Е, ё , ю, я буквахәт мўв латнә қәнчлат?

Термин словарь

қăнтăҳ соҳит	руть соҳит
кӧл̆	слово
кӧл̆ ҷӧп	слог
тăврăм кӧл̆ ҷӧп	закрытый слог
пăлăк кӧл̆ ҷӧп	открытый слог
сӳй	эвук
гласный сӳй	гласный звук
ван сӳй	краткий звук
қӗв сӳй	долгий звук
йăмат ван сӳй	сверхкраткий звук
согласный сӳй	согласный звук
сăсă сӳй	твёрдый звук
нямăк сӳй	мягкий звук
сӳйăң сӳй	звонкий звук
сӳйл̆ăҳ сӳй	глухой звук
предложения	предложение
ястăтă предложения	повествовательное предложение
иньтьăксăтă предложения	вопросительное предложение
виҳтă предложения	восклицательное предложение
упражнения	упражнение
ясăң	рассказ

Департамент образования и молодежной политики
Ханты-Мансийского автономного округа – Югры
Обско-угорский институт прикладных исследований
и разработок

Песикова Аграфена Семеновна

БУКВАРЬ

хантыйского языка
(сургутский диалект)

Учебник для учащихся 1-го класса
общеобразовательных учреждений

Верстка Букреев Е.В.
Дизайн Мохтаров М.Р.

Подписано в печать 25.12.2010
Формат 60x84/8. Гарнитура Times New Roman.
Усл. п. л. 13,6. Тираж 300 экз. Заказ № 146.

Отпечатано в Информационно-издательском центре
Югорского государственного университета,
628012, Ханты-Мансийский автономный округ,
г. Ханты-Мансийск, ул. Чехова, 16